

**CHET TIL DARSLARIDA MULTIMEDIYA VOSITALARI
ORQALI KREATIVLIKNI RIVOJLANTIRISH**

Tairova Sevara Farxodovna

Samarqand davlat chet tillar instituti talabasi

Samarqand, O'zbekiston

tairovasevara@icloud.com

***Annotatsiya:** Ushbu maqola chet til ta'limida ijodiy qobiliyatni rivojlantirishda multimediyaviy vositalarining ahamiyatini tahlil qiladi. Multimediyaviy vositalari, masalan, video, audio, animatsiyalar va interaktiv materiallar, o'quvchilarning ijodiy fikrlashini, tilni amaliyotda qo'llash qobiliyatini va o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishga yordam beradi. Maqolada multimediyaviy vositalarining ta'lim jarayonidagi o'rni, ularning ijodiy qobiliyatni rivojlantirishdagi roli va o'qituvchilar uchun tavsiyalar keltiriladi.*

***Kalit so'zlar:** chet til ta'limi, ijodiy qobiliyat, multimediyaviy vositalari, o'qitish metodlari, interaktiv materiallar, ta'lim jarayoni*

Chet til ta'limida ijodiy qobiliyat o'quvchilarning tilni amaliyotda qo'llash, yangi g'oyalarni ishlab chiqish va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega [1, 125]. Ijodiy qobiliyatni rivojlantirish uchun multimediyaviy vositalari, masalan, video, audio, animatsiyalar va interaktiv materiallar, ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishga yordam beradi. Ushbu maqolada multimediyaviy vositalarining ta'lim jarayonidagi o'rni va ijodiy qobiliyatni rivojlantirishdagi roli ko'rib chiqiladi.

Multimediyaviy vositalari ijodiy qobiliyatni rivojlantirishda muhim vosita bo'lib, o'quv jarayonini boyitadi va o'quvchilarning ijodiy salohiyatini ochishga yordam beradi. Uning roli quyidagi jihatlarda namoyon bo'ladi:

Ijodiy fikrlashni rag'batlantirish: Multimediyaviy vositalarining xilma-xilligi va interaktivligi o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rag'batlantiradi. Ular turli xil

vazifalarni bajarishda, masalalarni hal qilishda va o'z fikrlarini ifodalashda ijodiy yondashuvlarni qo'llashlari mumkin. Masalan, video tahlil qilish, rasmlarga asoslangan hikoya yozish, animatsion filmlar yaratish va boshqalar.

Ta'sirchanlikni oshirish: Multimediya vositalari o'quv jarayonini yanada ta'sirchan qiladi [2, 141]. Rasm, ovoz, animatsiya va video yordamida ma'lumotni taqdim etish o'quvchilarning e'tiborini jalb qiladi va ularning tushunishini yaxshilaydi. Bu esa, o'z navbatida, ularning ijodiy fikrlashini rag'batlantiradi va yangi g'oyalarni tug'diradi.

Yangi g'oyalarni yaratish imkoniyatini yaratish: Multimediya vositalari o'quvchilarga yangi g'oyalarni yaratish va ularni amalga oshirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Ular o'zlarining loyihalarini yaratishda turli xil vositalardan foydalanishlari, o'zlarining fikrlarini vizual va audio vositalar yordamida ifoda etishlari mumkin. Masalan, komiks yaratish, musiqiy klip tayyorlash, elektron prezentatsiyalar yaratish va boshqalar.

Hamkorlikni rag'batlantirish: Multimediya vositalari o'quvchilar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirishga yordam beradi. Ular guruh bo'lib loyihalar ustida ishlashda, bir-birlariga yordam berishda va o'zlarining fikrlarini muhokama qilishda birgalikda ishlaydilar. Bu esa, o'z navbatida, ularning ijodiy qobiliyatini oshiradi va ularning jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Mustaqil o'rganishni qo'llab-quvvatlash: Multimediya vositalari o'quvchilarga mustaqil ravishda o'rganish imkoniyatini beradi. Ular o'zlari uchun qulay vaqtda va joyda o'rganishlari, turli xil o'quv materiallaridan foydalanishlari mumkin. Bu esa, ularning o'ziga xos ijodiy uslubini rivojlantirishga va o'zlarining o'rganish jarayonini boshqarishga yordam beradi.

O'rganishni qiziqarli qilish: Multimediya vositalarining interaktivligi va ko'ngil ochuvchi xususiyati o'rganish jarayonini yanada qiziqarli qiladi. Bu esa, o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishga va ularning ijodkorlikka bo'lgan qiziqishini rivojlantirishga yordam beradi.

Xotirani va tushunishni yaxshilash: Multimediya vositalari ma'lumotni turli sezgi organlari orqali qabul qilish imkoniyatini yaratadi (vizual, audio, kinestetik)

[3, 58]. Bu esa, ma'lumotni yaxshiroq eslab qolishga va chuqurroq tushunishga yordam beradi, natijada ijodiy ishlarda qo'llaniladigan bilim bazasi kengayadi.

Umuman olganda, multimedia vositalari ijodiy qobiliyatni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular o'quv jarayonini boyitadi, o'quvchilarning ijodkorligini rag'batlantiradi va ularning ijodkorlikka bo'lgan salohitini ochishga yordam beradi. Ammo, multimedia vositalaridan samarali foydalanish uchun ularni o'quv maqsadlariga moslashtirish va o'quvchilarning ehtiyojlarini hisobga olish muhimdir.

Multimediya vositalari juda xilma-xil bo'lib, ularning turlarini bir necha kriteriyalar asosida tasniflash mumkin. Quyida ba'zi asosiy turlari va ularning tavsiflari keltirilgan:

1. Asosiy vositalar bo'yicha tasniflash:

Matn: Bu eng oddiy multimedia elementi. U ma'lumotni yozma shaklda taqdim etadi. Rasm va boshqa elementlar bilan birgalikda ishlatilganda samaradorligi ortadi.

Grafikalar: Rasm, chizma, diagrammalar, grafiklar va boshqa vizual elementlar. Ular ma'lumotni yanada tushunarli va yodda saqlashni osonlashtiradi. Rangi, o'lchami va turi o'quvchilarga turlicha ta'sir qiladi.

Audio: Ovoz yozuvlari, musiqa, tovushlar. Talaffuzni o'rgatish, tinglash ko'nikmalarini rivojlantirishda, shuningdek, kayfiyat yaratish va diqqatni jalb qilishda muhim rol o'ynaydi.

Video: Filmlar, animatsiyalar, taqdimotlar. Video materiallar o'quvchilarga ma'lumotni vizual va audio shaklida qabul qilish imkonini beradi, bu esa til o'rganish jarayonini yanada qiziqarli qiladi.

Animatsiya: Harakatlanuvchi rasmlar, o'yinlar va boshqa elementlar. Murakkab jarayonlarni tushuntirish, diqqatni jalb qilish va o'rganish jarayonini qiziqarli qilish uchun qo'llaniladi [4, 48].

2. Taqdimot usuli bo'yicha tasniflash:

Statik multimedia: Bu o'zgarmaydigan, doimiy holatda bo'lgan multimedia elementlari. Masalan, rasmi kitoblar, plakatlar, elektron taxtalarga

joylashtirilgan statik rasmlar.

Dinamik multimediya: Bu o'zgarib turadigan, harakatlanuvchi yoki o'zaro ta'sir qiluvchi multimediya elementlari. Masalan, animatsiyalar, videolar, interaktiv o'yinlar, virtual haqiqat dasturlari [5, 12].

3. Foydalanish joyi bo'yicha tasniflash:

Kompyuter dasturlari: Ta'lim uchun mo'ljallangan dasturlar, o'yinlar, lug'atlar, tarjimonlar va boshqalar.

Vebeb-saytlar va onlayn resurslar: Ta'lim maqsadlarida yaratilgan veb-saytlar, onlayn darsliklar, video darsliklar va boshqalar.

Mobil ilovalar: Til o'rganish uchun mo'ljallangan mobil ilovalar.

Foydalanish jihozlariga qarab: Kompyuter, smartfon, planshet, elektron taxtalar, proyektorlar va boshqa jihozlarda qo'llaniladigan vositalar.

4. O'quv maqsadlari bo'yicha tasniflash:

Lug'at boyitish uchun: Video, audio, matnli materiallar.

Grammatik mahoratni rivojlantirish uchun: Interaktiv mashqlar, o'yinlar.

Talaffuzni yaxshilash uchun: Audio yozuvlar, video darsliklar.

Tinglash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun: Audio yozuvlar, podkastlar, filmlar.

O'qish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun: Elektron kitoblar, matnli materiallar.

Yozish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun: Matn muharrirlar, onlayn platformalar.

Gapirish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun: Simulyatsiyalar, rollarni o'ynash o'yinlari, videoqo'ng'iroqlar.

Bu ro'yxat to'liq emas, chunki multimediya vositalarining turlari va ularning kombinatsiyalari cheksizdir. Eng muhimi, o'quv maqsadlariga mos keladigan va o'quvchilarning qiziqishlarini hisobga oladigan vositalardan foydalanishdir.

Chet til ta'limida ijodiy qobiliyatni rivojlantirishda multimediya vositalari muhim ahamiyatga ega. Ular o'quvchilarning qiziqishini oshiradi, fikr almashish va hamkorlikni rag'batlantiradi, shuningdek, amaliyotga yo'naltirilgan o'qitishni

ta'minlaydi. O'qituvchilar multimediya vositalarini dars jarayonida samarali qo'llash orqali o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishlari mumkin. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning kelajakdagi muvaffaqiyatlari uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ruzieva S. MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI TARBIYALASH VA RIVOJLANTIRISHDA FAOLIYATNING O'RNI //Buxoro davlat pedagogika instituti jurnali. – 2021. – T. 1. – №. 1.-125.
2. Axmedova A. E. MULTIMEDIYA KONTENTDAN FOYDALANISHDA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI //Modern Science and Research. – 2024. – T. 3. – №. 6. – 141.
3. Reyimberdiyevna R. X. XORIJIY TILLARNI O'RGANISHNING INSON MIYA FAOLIYATIGA TASIRI //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2025. – Т. 63. – №. 2. – С. 58.
4. Mahmudovna I. S., Fayzulloyevna N. F. Ta'lim jarayonlarini raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirish //Miasto Przyszłości. – 2023. – T. 32. – С. 48.
5. Xudayarova S. LINGVISTIK ANNOTATSIYA TURLARI VA UNING TIL KORPUSLARIDAGI AHAMIYATI //COMPUTER LINGUISTICS: PROBLEMS, SOLUTIONS, PROSPECTS. – 2024. – T. 1. – №. 1. - 12.